

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه تهران

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

پایان نامه دکترای فقه و مبانی حقوق اسلامی

016382

موضوع

" اصولیان کرد و نقش آنان در تحول علم اصول "

استاد راهنما

دکتر سید اسعد شیخ الاسلامی

استادان مشاور

دکتر علیرضا فیض ، دکتر سید محمد باقر حجتی

به اهتمام

جلال جلالی زاده

سال تحصیلی: ۱۳۷۶-۷۷

۳۹۴۴۷

لنا فيه أقمار المعارف تشرق
بها زهرا التحقيق بالدرس مورق
فطر في دفاق و قلبى محرق
بما حرر واقد زان للدهر مفرق
بطرف إلى أعلى المنازل يرمق
شريعة مختار النبىن تنطق

أيا منازل الاكراد بوركت منزلا
سعدت فما أصبحت إلا حديقة
لنا فيك أعلام اذا ما ذكرتهم
مشايخ أضحوا للعلوم معادنا
مدار سهم بالعلم أضحت نواظرا
هم بذلوا الارواح فى حفظ ما به

شيخ عثمان وانلى النجدى

تقدیم :

به روان پاک دو شهید گرانقدر ، پدرم مرحوم
حاج ملا علی جلالی زاده و برادرم مسلم جلالی زاده فرزند حوزه و
دانشگاه که مانند دو شمع تابان سوختند و روشنی بخش راه آینده اینجانب
گشتند تقدیم می‌نمایم ، شاید توانسته باشم که شادی روح آنان را فراهم
سازم و پاداش این پایان‌نامه در کارنامه اعمالشان ثبت شود .

جلال جلالی زاده

سپاس

فضل استاد بیش از پدر است که پدر باعث عمر فانی است و استاد موجب عمر باقی

(اسکندر مقدونی)

بر خود لازم می‌دانم از استاد بزرگوار جناب آقای دکتر اسعد شیخ الاسلامی که تقبل زحمت نموده و راهنمایی این رساله را بر عهده گرفتند . از صمیم قلب سپاسگزاری نمایم ، زیرا اگر قلب رئوف ، چهره بشاش ، کتابخانه غنی ، صرف اوقات گرانبها و ارشادات دلسوزانه آن مقام ارجمند نمی‌بود هرگز نمی‌توانستم چنین کاری را به پایان برم ، زیرا میرهن است که استاد در پژوهش و کارهای علمی نقش اساسی داشته و بدون راهنمایی و یاری او دانشجو به تنهایی نمی‌تواند یک تحقیق کامل و شامل را ارائه دهد .

و نیز از دو استاد گرانقدر که نقش مشاوره این پایان‌نامه را پذیرا شدند استاد دکتر علیرضا فیض مدیر محترم گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی که همواره به کسب فیض از محضرشان مفتخرم و خود را خوشه چین خرمن دانششان می‌دانم و نیز از استاد دکتر محمد باقر حجتی که وقت گرانبهای خود را در اختیار اینجانب گذاشتند و حلال مشکلات اینجانب بودند قدردانی و تشکر نمایم .

در پایان از همه کسانی که به هر نحوی حقیر را در این کار خطیر یاری دادند سپاسگزاری می‌کنم و اجر و پاداش آنان را از خداوند بزرگ خواستارم .

فهرست مطالب

فهرست	صفحه
پیشگفتار	۱
چرا این موضوع را برگزیدم	۳
روش تحقیق	۸
فصل اول	۱۲
تحول و نوآوری در اصول فقه	۱۲
فصل دوم	۲۴
اثرگذاری و اثرپذیری علم اصول فقه	۲۴
اثر فلسفه بر اصول	۲۴
عوامل اثرپذیری	۲۵
نیاز به اصطلاحات فلسفی	۲۵
ترجمه متون فلسفی	۲۶
نتایج تأثیر فلسفه	۲۸
رابطه اصول فقه با منطق، کلام و ادبیات عرب	۲۹
تأثیر اصول فقه بر دیگر علوم	۳۱
تأثیر علم اصول بر بلاغت	۳۲
تأثیر اصول بر تاریخ و جغرافیا	۳۵
تأثیر اصول فقه بر علم نحو	۳۶
فصل سوم	۳۷
تاریخ علم اصول فقه	۳۷
عصر پیامبر (ص)	۳۸
عصر خلفا	۴۱
عصر خلیفه اول	۴۳
عصر خلیفه دوم	۴۴
عصر خلیفه سوم	۴۵
روزگار خلیفه چهارم	۴۶
عصر صحابه و تابعین	۴۸

۱۳۷	ارزنجانى
۱۳۷	ملا گورانى
۱۳۹	وضع علمى و دينى در قرن دهم
۱۴۲	علمای اصولی کرد در قرن دهم
۱۴۲	شمس‌الدین بازلی
۱۴۲	بردعى
۱۴۳	حصکفى
۱۴۴	مولانا شيخ ابوسعید کرد
۱۴۵	ابوالسعود مفتى عمادى
۱۴۶	محمد شیروانى
۱۴۷	وضعیت علمى و دينى در قرن یازدهم
۱۴۹	اصولیان کرد در قرن یازدهم
۱۴۹	وانى
۱۵۰	ابن الملاحصکفى
۱۵۱	ابوبکر عمادى کردى
۱۵۱	ملاقاسم گورانى شهرزورى
۱۵۱	علاءالدین حصکفى
۱۵۲	محمد بن عبدالله آمدى
۱۵۳	وضعیت علمى و دينى در قرن دوازدهم
۱۵۴	دانشمندان اصولی کرد در قرن دوازدهم
۱۵۴	ابراهیم گورانى شهرزورى
۱۵۵	برزنجى شهرزورى
۱۵۶	علامه حیدر ماورانى
۱۵۶	الیاس گورانى
۱۵۷	عبدالعزيز آمدى
۱۵۷	شيخ عبدالله مدرس ریتكى
۱۵۸	اسپیری
۱۵۸	حسن العشارى
۱۶۰	وضع علمى و دينى در قرن سیزدهم
۱۶۲	آمدى

۱۱۷	ابراهیم الجعبری
۱۱۸	ابوالفداء ایوبی
۱۱۸	اسنوی
۱۱۹	عثمان بن عبدالملک کردی
۱۱۹	قوام‌الدین کاکی
۱۲۰	تاج‌الدین ماردینی
۱۲۰	عیسی ماردینی
۱۲۱	فخرالدین چارپردی
۱۲۱	علاء‌الدین ماردینی
۱۲۲	زین‌الدین موصلی
۱۲۳	عضد‌الدین ایجی
۱۲۴	شرف‌الدین ارموی
۱۲۴	علاء‌الدین خلاطی
۱۲۵	شهاب‌الدین عینتابی
۱۲۵	ابن عقیل آمدی
۱۲۶	خلیل بن اسحاق
۱۲۷	ابن الحرانیه الماردینی
۱۲۸	ملطی
۱۲۸	صرخدی
۱۲۹	وضعیت علمی و دینی در قرن نهم هجری
۱۳۱	اصولیان کرد در قرن نهم
۱۳۱	سنجاری
۱۳۱	سیواسی
۱۳۲	زین‌الدین عراقی
۱۳۳	شهاب‌الدین احمد گورانی
۱۳۳	عماد‌الدین جزری
۱۳۴	ابن العراقی الصغیر
۱۳۵	سعید‌الدین آمدی
۱۳۵	ابن الهمام
۱۳۶	محمد بن عثمان ماردینی

۸۹	ضیاءالدین مارانی
۹۰	ابوعبدالله ارموی
۹۰	عمادالدین اربلی
۹۱	ابوالبشائر اسحاق خلایطی
۹۲	قاضی ابوالحسین عبداللطیف شهرزوری
۹۲	حرانی
۹۲	سیفالدین آمدی
۹۴	شمسالدین خویی
۹۵	کمالالدین ابوالفتح اربلی
۹۵	ابن الصلاح شهرزوری
۹۷	ابن الحاجب
۹۸	مجدالدین ابن تیمیه
۹۹	کمالالدین نصیبی
۱۰۰	تاجالدین ارموی
۱۰۰	عزالدین بن عبدالسلام
۱۰۲	صدرالدین جزری
۱۰۲	عبدالرحیم الموصلی الکردی
۱۰۳	ابوحفص تفلیسی
۱۰۳	قطب یونینی
۱۰۴	ابوالفضل خلایطی
۱۰۵	سراجالدین ارموی
۱۰۵	شهابالدین ابن تیمیه
۱۰۶	فارقی
۱۰۷	اسعدی
۱۰۸	وضع دینی و علمی در قرن هشتم
۱۱۲	اصولیان کرد در قرن هشتم
۱۱۲	ارزنجان
۱۱۲	محمد خلایطی
۱۱۳	شمسالدین خطیب جزری
۱۱۴	تقیالدین ابن تیمیه

۴۹	تشریح و اجتهاد بعد از عصر اصحاب
۵۱	عصر اتباع تابعین و پیشوایان مذاهب
۵۳	اهل رأی و اهل حدیث
۵۳	دلایل رواج مذهب اهل حدیث در حجاز
۵۵	وضع علمی و دینی در قرن دوم
۵۹	تألیف در اصول فقه
۶۱	مکاتب اصولی
۶۲	روش مؤلفان در علم اصول فقه
۶۳	روش متأخران
۶۴	وضعیت دینی و علمی در قرن سوم هجری
۶۶	وضع علمی و دینی در قرن چهارم
۶۹	اصولیان کرد در قرن چهارم
۶۹	بردعی
۶۹	ابوبکر ابهری مالکی
۷۰	ابوالقاسم صیمری شافعی
۷۲	وضعیت علمی و دینی در قرن پنجم هجری
۷۶	علمای اصولی کرد در قرن پنجم
۷۶	برزبینی
۷۶	قاضی ابوعلی گورانی
۷۶	وضع علمی و دینی در قرن ششم هجری
۸۰	اصولیان کرد در قرن ششم
۸۰	تاج‌الدین کردی
۸۰	ابونجیب سهروردی
۸۱	ابوالفضائل عبدالرحیم زنجانی
۸۱	ابوالعباس خضر اربلی
۸۲	کمال‌الدین شهرزوری
۸۲	شهاب‌الدین سهروردی
۸۳	ابوعلی شاتانی
۸۴	وضعیت علمی و دینی در قرن هفتم
۸۹	دانشمندان اصولی کرد در قرن هفتم

۱۶۲	عبدالرحمن جلی
۱۶۳	علامه ابن آدم ، و اجم
۱۶۴	شیخ معروف نودهی
۱۶۵	شیخ خلیل اسعدی
۱۶۵	کرمانشاهانی
۱۶۵	علامه قزلبجی
۱۶۶	ابراهیم الحیدری
۱۶۷	وضعیت دینی و علمی در قرن چهاردهم
۱۷۰	اصولیان کرد در قرن چهاردهم
۱۷۰	سنه‌ئی‌زاده طه اسنوی
۱۷۱	کاک احمد شیخ
۱۷۱	شهرستانی
۱۷۲	خویی
۱۷۲	عیسی دیار بکری
۱۷۳	عبدالرحمن قره‌داغی
۱۷۴	محمد البرزنجی
۱۷۴	ابن القره‌داغی
۱۷۵	جلی‌زاده کویی
۱۷۵	ملا عبدالعظیم مجتهدی
۱۷۶	شیخ سعید نورسی
۱۷۷	معمدی کردستانی
۱۸۰	وضعیت علمی و دینی در قرن پانزدهم
۱۸۱	علمای اصولی کرد در قرن پانزدهم
۱۸۱	دکتر محسن عبدالحمید
۱۸۲	نظام‌الدین عبدالحمید
۱۸۳	علامه عبدالکریم مدرس
۱۸۴	شیخ سعید رمضان البوطی
۱۸۵	شیخ عبداللطیف البرزنجی
۱۸۶	فصل چهارم
۱۸۶	دیدگاه اصولیان کرد

۱۸۷	سیف‌الدین آمدی و آرای او در علم اصول
۱۹۰	ویژگیهای کتاب الاحکام
۱۹۱	منزلت آمدی در میان اصولیان
۱۹۲	موضوع اصول فقه از دیدگاه آمدی
۱۹۲	تعریف حکم از دیدگاه آمدی
۱۹۴	نظریه آمدی پیرامون مقدمه واجب
۱۹۶	دیدگاه آمدی درباره مباح
۱۹۷	آیا مباح جزء احکام تکلیفی است
۱۹۷	آیا تکلیف به معدوم تعلق می‌گیرد
۱۹۹	کتاب (قرآن)
۲۰۱	سنت رسول‌الله (ص)
۲۰۲	افعال پیامبر نسبت به ما چه حکمی دارد
۲۰۳	تعارض بین قول و فعل
۲۰۳	دیدگاه آمدی درباره مفید علم بودن خبر متواتر
۲۰۵	خبر واحد
۲۰۷	دیدگاه آمدی پیرامون اثبات جرح و تعدیل با خبر واحد
۲۰۸	دیدگاه آمدی در مورد عمل به خبر واحد هنگامی که مخالف قیاس باشد
۲۱۰	حدیث مرسل
۲۱۱	اجماع از دیدگاه آمدی
۲۱۳	آیا منکر حکم مجمع علیه کافر می‌شود
۲۱۴	اجماع سکوتی
۲۱۶	انقراض عصر اجماع‌کنندگان
۲۱۷	اجماع مرکب یا ضمنی
۲۲۰	قیاس
۲۲۹	تعلیل به حکمت
۲۳۰	استحسان
۲۳۲	مصالح مرسله
۲۳۳	اقسام مصالح
۲۳۴	قول صحابی
۲۳۶	استصحاب

۲۳۷	عناصر استصحاب
۲۳۷	دیدگاه علما در حجیت استصحاب
۲۳۹	استصحاب حکم اجماع در محل خلاف
۲۴۱	شریعت‌های پیشین
۲۴۲	نسخ
۲۴۴	نسخ حکم قیاس
۲۴۴	نسخ بوسیله قیاس
۲۴۵	مقاصد شریعت
۲۴۸	اجتهاد و تقلید
۲۵۰	مسائل تفویض
۲۵۱	تغییر اجتهاد و نقض آن
۲۵۴	نقض اجتهاد
۲۵۵	تقلید
۲۵۵	تاریخ تقلید
۲۵۷	خلو زمان از مجتهد
۲۵۹	التزام مقلد به مذهب معین
۲۶۰	تعادل و تراجیح
۲۶۱	ترجیحات مربوط به راوی
۲۶۷	امر
۲۷۱	تأثیر اختلاف علما در این قاعده
۲۷۱	امر بعد از منع (بعد الحظر)
۲۷۳	امر معلق به شرط یا صفت
۲۷۵	نهی
۲۷۷	دلالت نهی بر فور و تکرار
۲۷۸	عام و خاص
۲۷۹	خاص
۲۸۱	آیا عام مخصص مجاز است
۲۸۳	تخصیص با قیاس
۲۸۴	عموم مقتضی
۲۸۶	تعقیب عام با ضمیر

۲۸۸	تخصیص جملات متعاطفه
۲۹۰	تخصیص عام بوسیله مفهوم
۲۹۱	تخصیص با اجماع
۲۹۲	مطلق و مقید
۲۹۳	مشترک
۲۹۴	مجمل و مبین
۲۹۶	دیدگاه آمدی درباره حمل لفظ بر معنای لغوی یا شرعی
۲۹۷	بیان
۲۹۸	بیان لفظ مجمل بوسیله قول و فعل
۳۰۳	تأخیر اصل تبلیغ تا وقت حاجت
۳۰۴	منطوق و مفهوم
۳۰۴	مفهوم غایت
۳۰۶	مفهوم حصر
۳۰۷	ابن حاجب
۳۰۸	تعریف اصول فقه
۳۰۸	واجب کفائی
۳۱۰	مقدمه واجب
۳۱۰	حکم وضعی
۳۱۱	صحت و بطلان
۳۱۳	عزیمت و رخصت
۳۱۴	امر
۳۱۵	امر بعد از منع (امر بعدالخطر)
۳۱۵	امر معلق به شرط یا صفت
۳۱۶	ادله ابن حاجب
۳۱۸	آیا نهی دلالت بر فساد منهی عنه دارد یا نه
۳۲۰	عام و خاص
۳۲۲	آیا عام مخصص در بقیه حجت است
۳۲۳	مقدار تخصیص عام
۳۲۴	تخصیص جملات عاطفه
۳۲۶	جمع مضاف به جمع

۳۲۷	مخصص متصل
۳۲۸	تخصیص کتاب با کتاب
۳۲۸	حقیقت شرعیه
۳۳۱	مطلق
۳۳۱	دیدگاه ابن حاجب درباره مطلق و مقید
۳۳۱	مجمل و مبین
۳۳۳	جواز تأخیر تبلیغ احکام از سوی پیامبر
۳۳۴	کتاب
۳۳۴	تأسی به پیامبر
۳۳۶	تعارض بین قول و فعل پیامبر(ص)
۳۳۷	حدیث مرسل
۳۳۸	اجماع اهل مدینه
۳۳۸	اتفاق اکثر مجتهدین
۳۴۰	اجماع سکوتی
۳۴۰	قیاس
۳۴۲	قیاس در لغت
۳۴۳	مذهب صحابی
۳۴۳	شرایع سابقه
۳۴۵	نسخ
۳۴۶	نسخ منطوق و مفهوم
۳۴۷	مقاصد شریعت
۳۴۷	مقاصد در نزد ابن حاجب
۳۴۷	اجتهاد
۳۴۹	اجتهاد در حضور پیامبر(ص)
۳۵۰	در ترجیح
۳۵۱	بساطت و ترکیب مشتق
۳۵۳	وحدت معنای اسمی و حرفی
۳۵۵	ابن تیمیه
۳۵۵	اجتماع امروزی
۳۵۶	ادا و قضا